

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.korpo.pol.pl/cbos> E-mail: cbos@pol.pl

BS/9/9/98

SPOŁECZNY STOSUNEK DO REPRYWATYZACJI

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, STYCZEŃ '98

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- W porównaniu z majem '97 zdecydowanie wzrósł odsetek zwolenników reprivatyzacji, jednocześnie zaś zmalała liczba jej przeciwników. Obecnie znacznie mniej osób uznaje reprivatyzację za konieczną ze względów moralnych (spadek wskazań z 62 do 49%), częściej podzielane jest natomiast przekonanie o wypływających z niej korzyściach ekonomicznych (wzrost wskazań z 31 do 43%).

- Wśród ankietowanych przychylnych reprivatyzacji dominuje opinia, że zwrot mienia powinien przysługiwać tylko obywatelom polskim mieszkającym obecnie na stałe w Polsce. Ponad połowa badanych uważa, że reprivatyzacji powinno podlegać tylko to mienie, które zostało przejęte przez państwo niezgodnie z obowiązującymi w danym momencie przepisami.

- Podobnie jak przed pięcioma laty, ankietowani aprobują przede wszystkim reprivatyzację obiektów mniejszych, o niższej wartości. W porównaniu z rokiem 1992 znacząco wzrósł jednak poziom poparcia dla reprivatyzacji domów, dworów, majątków ziemskich i dużych zakładów przemysłowych, czyli obiektów o dużej wartości - zarówno materialnej, jak i społecznej.

- Przeważająca większość badanych (87%) podziela pogląd, że własność prywatna jest bezwzględnie nienaruszalna i wszystkie organy państwa powinny ją chronić. Jednocześnie jednak mniej niż połowa ankietowanych (48%) sytuuje ochronę własności prywatnej wśród najważniejszych praw obywatelskich.

Kolejne rządy i parlamenty próbowały rozwiązać problem reprivatyzacji, a przynajmniej deklarowały taką chęć, lecz ich wysiłki nie zostały uwieńczone sukcesem. Przedstawiciele obecnie rządzącej koalicji już w czasie kampanii wyborczej wyrażali gotowość i wolę szybkiego uregulowania tych spraw. Kwestia zwrotu majątku dawnym właścicielom zyskała status priorytetu. Stanowisko to znalazło odzwierciedlenie już w pierwszych posunięciach nowego rządu, wśród których znalazła się debata nad projektem ustawy reprivatyzacyjnej.

W przeszłości CBOS kilkakrotnie pytał respondentów o ich stosunek do reprivatyzacji. W związku z deklaracjami rządu na ten temat po raz kolejny wracamy do tej sprawy. Tym razem interesował nas nie tylko poziom akceptacji zwrotu majątku dawnym właścicielom i postulowany sposób realizacji tej idei, ale również nastawienie Polaków do ochrony własności prywatnej jako jednego z praw obywatelskich¹.

ZA CZY PRZECIW?

Stosunek do reprivatyzacji ulegał zmianom w ciągu ostatnich siedmiu lat. Ogólnie rzecz biorąc, notowaliśmy stały spadek aprobaty zwrotu mienia dawnym właścicielom. Ostatnio nastąpiło wyraźne zahamowanie tej tendencji - w porównaniu z majem '97 zdecydowanie wzrósł odsetek zwolenników reprivatyzacji, jednocześnie zaś zmalała liczba jej przeciwników. Obecnie opinie przychylne reprivatyzacji wyraźnie przeważają, podobnie jak w latach 1991 - 1992.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (91) przeprowadzono w dniach 11-16 grudnia '97 na 1066-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych Polaków.

Tabela 1

w procentach

Stosunek do reprivatyzacji	Wskazania respondentów według terminów badań				
	III '91	XI '92	V '95	V '97	XII '97
Zwolennicy	65	53	45	41	52
Przeciwnicy	28	41	38	38	28
Trudno powiedzieć	7	6	17	21	20

Zmianę społecznego stosunku do reprivatyzacji można, jak się wydaje, wiązać z kampanią przedwyborczą i wynikiem wyborów parlamentarnych. Kwestię zwrotu mienia dawnym właścicielom podnosiło w czasie kampanii wiele ugrupowań. Rezultat wyborów zaowocował natomiast zmianą na polskiej scenie politycznej - władzę przejęły ugrupowania wywodzące się z nurtu antykomunistycznego, przywiązujące dużą wagę do kwestii reprivatyzacji, zarówno w aspekcie ekonomicznym, jak i moralnym. Sprawa ta zyskała większy rozgłos, co być może wzmogło społeczne zainteresowanie i poparcie dla niej. Można też sądzić, że obecnie - w wyniku zmiany politycznego układu i przejęcia władzy przez ugrupowania prawicowe i centrowe - „klimat” bardziej sprzyja własności prywatnej, a zatem i reprivatyzacji.

Na ideologiczny kontekst stosunku do reprivatyzacji wskazuje fakt, iż opinie badanych w tej kwestii różnicuje najsilniej ich orientacja polityczna i sympatie partyjne. Zwolennikami zwrotu mienia dawnym właścicielom są przede wszystkim ankietowani o poglądach prawicowych (72%), przeciwnicy przeważają wśród respondentów identyfikujących się z lewicą (52%).

Zapowiedziane przez koalicję rządzącą przyspieszenie reprivatyzacji wydaje się zgodne z oczekiwaniami zwolenników AWS i UW, spośród których odpowiednio 68% i 62% deklaruje poparcie dla tej idei. Rząd może również liczyć w tej mierze na poparcie wyborców ROP (74%) i UP (63%), choć w elektoracie tej ostatniej partii dość dużo jest też przeciwników reprivatyzacji.

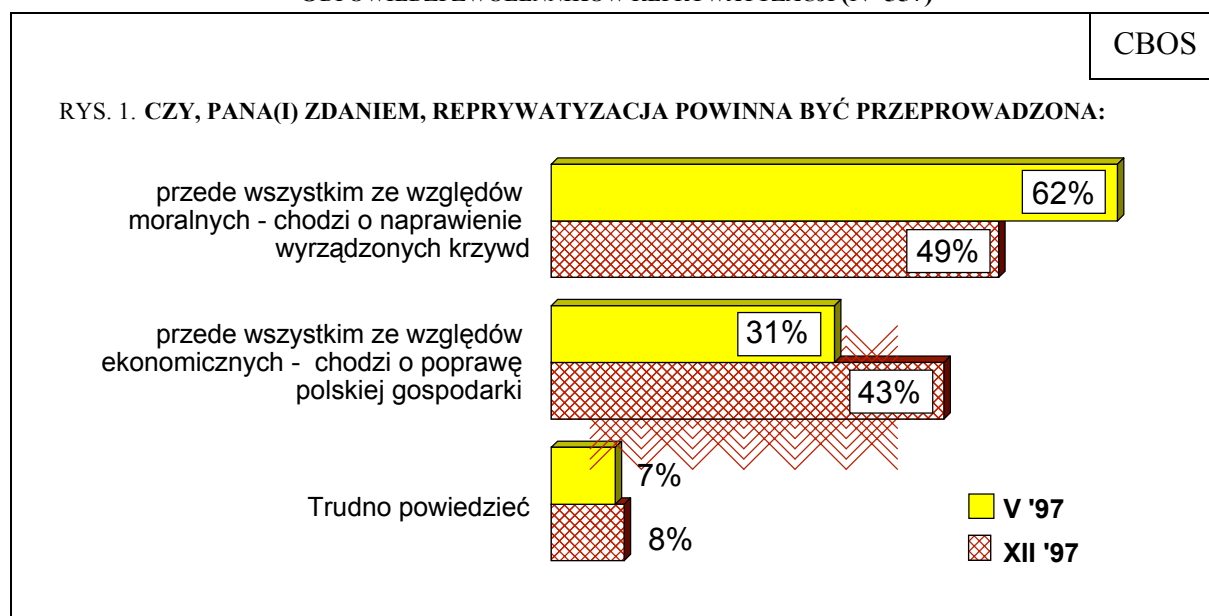
Sprzeciw wobec zwrotu mienia dawnym właścicielom wyrażają przede wszystkim wyborcy SLD i PSL (odpowiednio 45% i 38%, wobec 34% i 44% zwolenników). Zarzucany

poprzedniej koalicji brak woli przeprowadzenia reprivatyzacji i opieszałość w tej kwestii ma zatem swoje uzasadnienie - działania te (a raczej ich brak) zgodne były z wolą dużej części wyborców tych ugrupowań.

Na stosunek do reprivatyzacji wpływają również osobiste doświadczenia badanych, dotyczące utraty mienia przez własną rodzinę lub zyskania czegoś w wyniku upaństwowienia czyjegoś majątku. Wśród osób deklarujących utratę po wojnie jakichś dóbr odsetek zwolenników reprivatyzacji sięga 65%, a w grupie przyznających się do posiadania lub użytkowania mienia, będącego wcześniej własnością innej osoby (rodziny), aż 40% sprzeciwia się reprivatyzacji. Za tymi poglądami stoją zapewne, z jednej strony, nadzieje związane z możliwością odzyskania rodzinnego majątku, z drugiej zaś - lęk przed utratą obecnie posiadanej własności.

Wśród osób przychylnych reprivatyzacji zbliżone odsetki badanych wyrażają opinie, że zwrot mienia jest konieczny ze względów zarówno moralnych, jak i ekonomicznych (odpowiednio 49% i 43%). W stosunku do maja '97 znacznie mniej osób uważa reprivatyzację za konieczną ze względów moralnych, podziеляjąc pogląd, że jej celem powinno być naprawienie krzywd, natomiast częstsze jest przekonanie o korzyściach ekonomicznych wynikających z reprivatyzacji.

ODPOWIEDZI ZWOLENNIKÓW REPRYWATYZACJI (N=557)

Interesujące jest to, że - inaczej niż w maju '97 - poglądy i sympatie partyjne ankietowanych w zasadzie nie różnicują ich opinii w tej kwestii. Wśród przychylnych reprivatyzacji osób o orientacji prawicowej i lewicowej zbliżone odsetki poszukują dla niej uzasadnień moralnych i ekonomicznych, a we wszystkich elektoratach, z wyjątkiem ROP, przeważa opinia, że celem zwrotu mienia dawnym właścicielom powinno być przede wszystkim naprawienie krzywd.

SPOŁECZNIE AKCEPTOWANE ZASADY ZWROTU MIENIA

W projekcie ustawy reprivatyzacyjnej, przygotowywanym przez rząd, zakłada się², że do ubiegania się o zaspokojenie roszczeń uprawnione będą osoby, które były obywatelami polskimi w momencie utraty mienia i są nimi dzisiaj, bądź ich spadkobiercy, jeżeli są obywatelami polskimi. Przyjmuje się zatem, że nie ma znaczenia narodowość i obecne miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o zwrot majątku. Opinia społeczna jest w tym względzie bardziej restrykcyjna - niemal dwie trzecie ankietowanych przychylnych prywatyzacji uważa, że zwrot mienia powinien przysługiwać tylko obywatelom polskim, mieszkającym obecnie na stałe w Polsce. Co dziewiąty ankietowany podziela pogląd, że czynnikiem decydującym powinny być względy narodowościowe, a nie obywatelstwo. Postawę liberalną zajmuje co piąty respondent, przychylając się do zdania, że zwrot mienia powinien przysługiwać wszystkim byłym właścicielom, bez względu na ich narodowość i aktualne obywatelstwo.

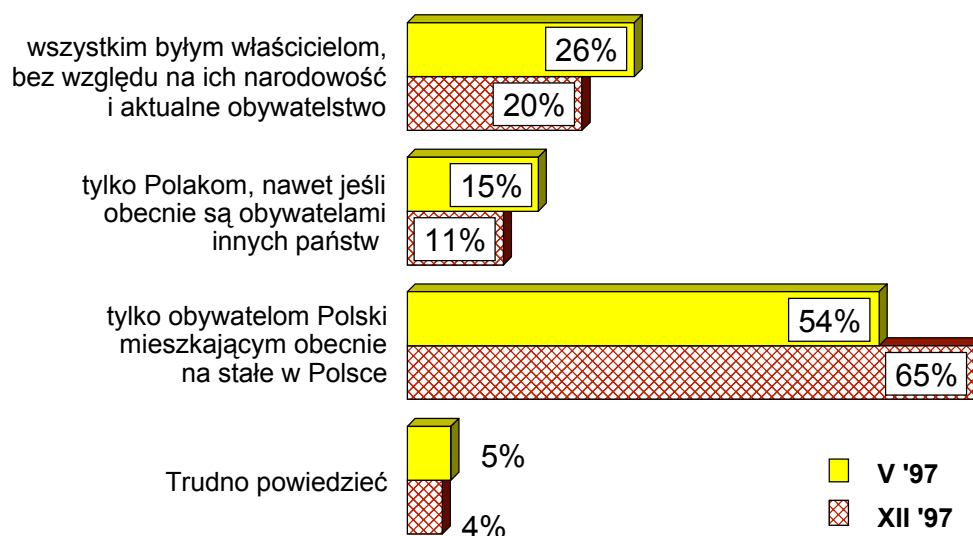
Zmiany opinii o grupach uprawnionych do zaspokojenia roszczeń wydają się zmierzać w kierunku większej restrykcyjności. W porównaniu z majem '97 znacznie wzrósł odsetek uważających, że zwrot mienia powinien być uzależniony od aktualnego obywatelstwa i miejsca zamieszkania osoby ubiegającej się o to, jednocześnie zaś zmniejszył się odsetek postulujących kierowanie się w tym względzie wyłącznie narodowością zainteresowanego oraz przyznających prawo do odzyskania własności wszystkim dawnym właścicielom.

² Założenia projektu ustawy reprivatyzacyjnej cytujemy za „Rzeczpospolitą” z 26 listopada '97.

ODPOWIEDZI ZWOLENNIKÓW REPRYWATYZACJI (N=556)

CBOS

RYS. 2. CZY, PANA(I) ZDANIEM, REPRYWATYZACJA POWINNA PRZEWIDYWAĆ ZWROT MIENIA:

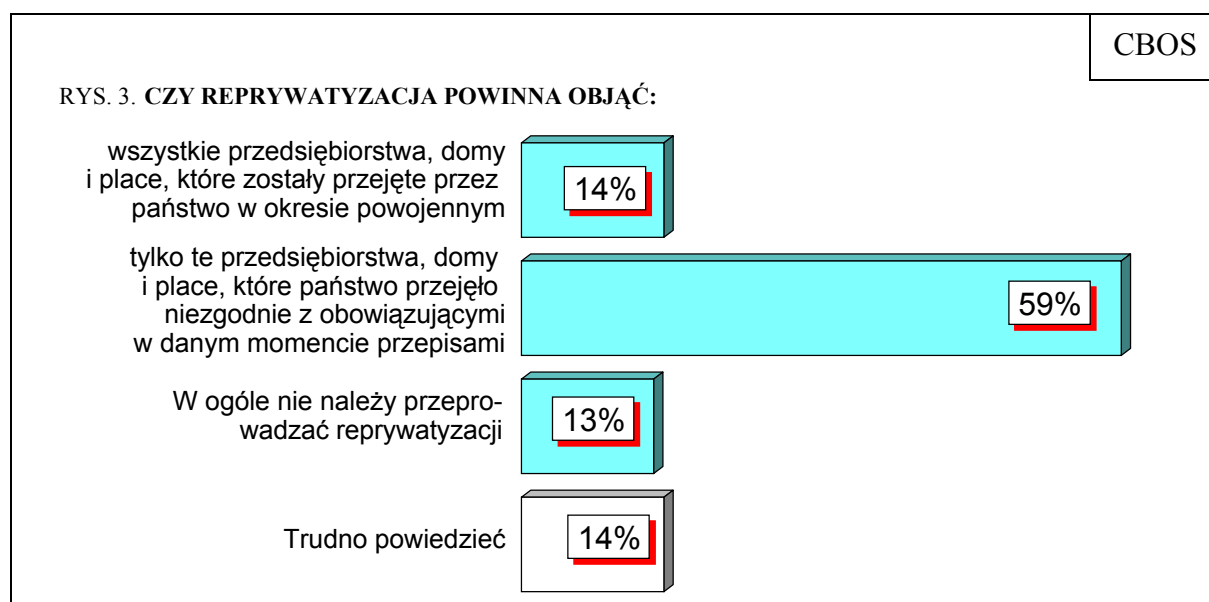

Wśród grup społeczno-zawodowych postawą liberalną wyróżniają się przede wszystkim prywatni przedsiębiorcy, pracownicy fizyczno-umysłowi oraz kadra kierownicza i inteligencja, częściej w porównaniu z innymi uważający, że prawo do odzyskania utraconej własności powinno przysługiwać wszystkim byłym właścicielom, bez względu na ich narodowość i aktualne obywatelstwo. Względy narodowościowe podkreślają głównie robotnicy wykwalifikowani, natomiast robotnicy niewykwalifikowani i rolnicy częściej niż inni skłonni byłiby ograniczyć grupę osób mogących ubiegać się o zwrot mienia do Polaków mieszkających obecnie na stałe w Polsce.

Opinia, że zwrot utraconego mienia powinien przysługiwać wyłącznie osobom narodowości polskiej mieszkającym obecnie na stałe w Polsce, zdecydowanie dominuje wśród przychylnych reprivatyzacji wyborców wszystkich większych ugrupowań politycznych, z wyjątkiem Unii Wolności. W elektoracie UW natomiast niemal takie same odsetki spośród popierających reprivatyzację podzielają powyższy pogląd (42%), co uważają, że prawo do odzyskania własności powinni mieć wszyscy dawni właściciele (43%). Warto wspomnieć, że w porównaniu z majem '97 w elektoratach partii wchodzących w skład koalicji rządzącej obserwujemy odmienne kierunki zmian postaw w omawianej kwestii. Wśród wyborców AWS umocniły się postawy restrykcyjne, wyrażające się w postulat

ograniczenia reprivatyzacji do mienia należącego w przeszłości do Polaków mieszkających obecnie w Polsce (wzrost wskazań o 12 punktów procentowych), sympatycy Unii Wolności natomiast częściej skłaniają się ku postawom liberalnym (wzrost wskazań o 20 punktów).

Projekt ustawy reprivatyzacyjnej, nad którym pracuje rząd, zakłada, że reprivatyzacja ma dotyczyć skutków stosowania aktów nacjonalizacyjnych wydawanych w latach 1944 - 1962 z naruszeniem prawa. Propozycja ta jest zgodna z oczekiwaniami społecznymi - ponad połowa ankietowanych uważa, że reprivatyzacji powinno podlegać tylko to mienie, które zostało przejęte przez państwo niezgodnie z obowiązującymi w danym momencie przepisami.

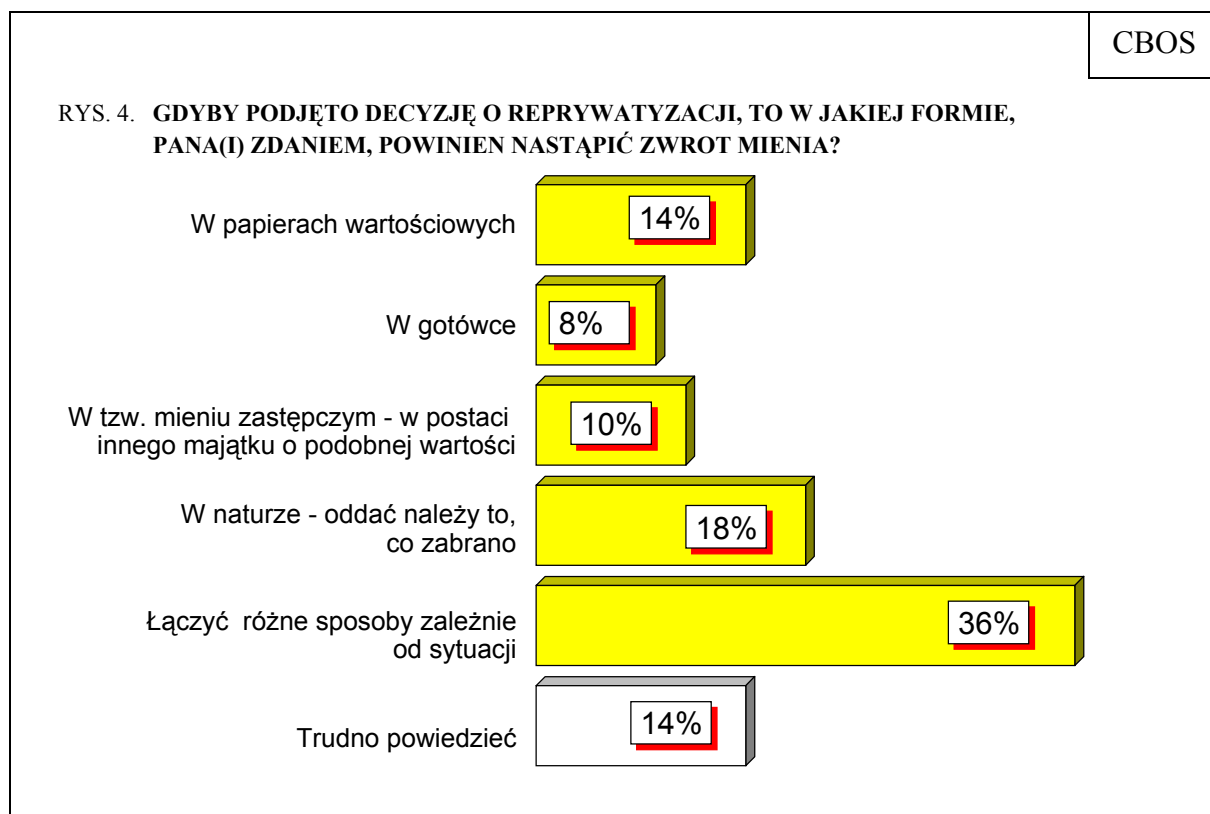

Respektowanie w ustawie reprivatyzacyjnej prawa obowiązującego w przeszłości postulują przede wszystkim respondenci o poglądach lewicowych. Badani o orientacji prawicowej natomiast nieco częściej opowiadają się za zwrotem wszystkich dóbr przejętych przez państwo w okresie powojennym, tym samym uznając te fakty za bezprawne.

W elektoratach wszystkich większych partii politycznych dominuje opinia, że ustawa reprivatyzacyjna powinna uwzględniać prawo obowiązujące w okresie powojennym. Pogląd przeciwny wyraża stosunkowo wielu zwolenników PSL (23%), ROP (21%), AWS (21%) i UW (14%).

Dyskutowany obecnie projekt ustawy reprivatyzacyjnej zakłada, że - tam gdzie to możliwe - byłym właścicielom zostanie zwrócone mienie w naturze. W sytuacjach, kiedy byłoby to niemożliwe, poszkodowani otrzymaliby mienie zastępcze. Trzecią możliwość rekompensaty stanowiłyby bony reprivatyzacyjne, zamienne na akcje i udziały prywatyzowanych przedsiębiorstw.

Wśród ankietowanych najmniej zwolenników ma - nie przewidywana w projekcie ustawy - rekompensata w gotówce oraz zwrot mienia w postaci innego majątku o podobnej wartości (w mieniu zastępczym). Niewiele większe są też grupy opowiadających się za zwrotem zabranych dóbr w naturze bądź w postaci papierów wartościowych. Największy odsetek ankietowanych popiera natomiast łączenie różnych sposobów rekompensaty, zależnie od sytuacji. Stanowisko to nie jest sprzeczne z założeniami projektu ustawy. Uwzględnia on bowiem złożoną sytuację prawną dużej części obiektów, których dotyczyłaby reprivatyzacja, bierze pod uwagę nakłady poczynione przez lata na ich modernizację czy remonty i gwarantuje nienaruszalność praw osób trzecich, które w dobrej wierze nabyły prawa do nieruchomości.

W ciągu ostatnich pięciu lat nie zaszły istotne zmiany, jeśli chodzi o hierarchię akceptowanych społecznie form rekompensat za mienie przejęte przez państwo po wojnie. W listopadzie '92 również największa część ankietowanych (40%) opowiadała się za łączeniem różnych sposobów w zależności od sytuacji.

Rekompensaty w formie papierów wartościowych oraz łączenie różnych form zadośćuczynienia w zależności od sytuacji akceptują przede wszystkim osoby o wyższym statusie społeczno-zawodowym: kadra kierownicza i inteligencja, prywatni przedsiębiorcy, osoby z wyższym wykształceniem. Badani z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym oraz mający niższą pozycję zawodową częściej niż przeciętnie optują za rekompensatą w postaci gotówki. Zwrot przejętego mienia w naturze aprobuje przede wszystkim rolnicy i badani z wykształceniem podstawowym.

Znamienne jest, że osoby, których rodzinom zabrano po wojnie jakiś majątek, w mniejszym stopniu niż ogół badanych opowiadają się za zwrotem dóbr w naturze (13%), częściej natomiast uznają za słuszne dostosowanie formy rekompensaty do konkretnego przypadku (41%).

Za łączeniem różnych form zwrotu mienia częściej optują ankietowani o poglądach prawicowych (41%) niż lewicowych (29%). Wśród tych ostatnich stosunkowo wielu popiera natomiast rekompensaty w postaci papierów wartościowych (21%).

W elektoratach wszystkich większych ugrupowań politycznych przeważa opinia o słuszności relatywizacji sposobów rekompensaty do poszczególnych przypadków. Zwrot mienia w naturze znajduje stosunkowo wielu zwolenników w elektoratach ROP (20%), AWS (19%), UW (18%) i PSL (18%), natomiast zwrot mienia w papierach wartościowych - wśród wyborców SLD, PSL (po 20%) i AWS (17%).

POSTULOWANY ZASIĘG REPRYWATYZACJI

Wśród przejętych przez państwo po wojnie nieruchomości znalazły się obiekty o bardzo różnej wartości: małe sklepy i wielkie fabryki, drobne zakłady rzemieślnicze i pałace. Za zwrotem byłym właścicielom utraconych dóbr w naturze opowiada się około jednej piątej ogółu badanych (18%). Stopień społecznego przyzwolenia na ten zwrot nie jest jednakowy w odniesieniu do dóbr różnej wartości.

Tabela 2

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, należałoby zwrócić byłym właścicielom:	Tak		Nie	
	XI '92	XII '97	XI '92	XII '97
- młyny, tartaki, cegielnie	78	72	18	19
- zakłady rzemieślnicze	76	72	18	19
- sklepy	73	71	20	21
- apteki	69	71	24	21
- małe zakłady przemysłowe	63	65	29	24
- hotele	62	61	28	28
- mieszkania, domy, nieruchomości	56	65	35	25
- pałace, dwory	40	50	50	38
- majątki ziemskie	38	47	53	41
- duże zakłady przemysłowe	29	37	61	49
Pominięto kategorię „trudno powiedzieć”.				

Podobnie jak przed pięcioma laty, ankietowani aprobują przede wszystkim reprivatyzację obiektów mniejszych, o niższej wartości, a jednocześnie takich, których zwrot byłym właścicielom nie pociągałby za sobą bezpośrednich skutków dla innych osób, dotychczas użytkujących te obiekty (lub w inny sposób z nimi powiązanych). W stosunku do roku '92 znacząco wzrósł jednak poziom poparcia dla reprivatyzacji domów, dworów, majątków ziemskich i dużych zakładów przemysłowych, czyli obiektów o dużej wartości - zarówno materialnej, jak i społecznej. Należy sądzić, że w ciągu tych lat społeczeństwo oswoiło się z prywatyzacją. Polacy pracują w prywatnych przedsiębiorstwach, w prywatnych sklepach kupują towary wyprodukowane przez prywatne firmy. Doświadczenia te redukują obawy związane z powtórna prywatyzacją i przejęciem pewnych obiektów przez ich dawnych właścicieli, wpływając tym samym na zwiększenie społecznego przyzwolenia na zasięg reprivatyzacji. Zarejestrowane w ciągu ostatnich pięciu lat zmiany opinii w tym względzie stanowią potwierdzenie deklarowanego przez ponad połowę ankietowanych przychylnego stosunku do idei reprivatyzacji.

Analiza czynnikowa wskazuje na istnienie dwóch typów postaw wobec reprivatyzacji polegającej na zwrocie mienia w naturze. Pierwszy typ można określić jako postawę ostrożną, charakteryzującą się większym przywiązaniem do egalitaryzmu. Wyraża się ona w ograniczaniu przyzwolenia na zwrot własności dawnym właścicielom do obiektów o niższej wartości materialnej i społecznej. Źródłem tego rodzaju postawy wobec reprivatyzacji są, jak można sądzić, doświadczenia wielu lat socjalizmu, w którym własność prywatna poza rolnictwem istniała w szczątkowej formie, w postaci drobnych firm rzemieślniczych. Ostrożną postawą wyróżniają się przede wszystkim osoby niżej wykształcone, o niższym statusie zawodowym i materialnym. Postawa druga - charakteryzująca się otwartością na własność prywatną we wszystkich jej przejawach - wyraża się dużym stopniem przyzwolenia na reprivatyzację, bez względu na wartość obiektów. Na jej ukształtowanie mogły wpłynąć doświadczenia ostatnich lat, może też wynikać z osobistego poszanowania dla własności prywatnej jako wartości. Taki stosunek do reprivatyzacji częściej prezentują osoby z wyższym wykształceniem, o wyższej pozycji zawodowej. Można przypuszczać, że wraz ze zwiększaniem się osobistych doświadczeń Polaków w zakresie prywatnej własności postawa tego typu zyskiwać będzie coraz więcej zwolenników. Wskazuje na to między innymi zmiana, jaką obserwujemy od listopada '92, w stosunku ankietowanych do zasięgu reprivatyzacji.

NADZIEJE NA ZWROT MIENIA I OBAWY PRZED JEGO UTRATĄ

Zdaniem ekspertów, wartość roszczeń reprivatyzacyjnych jest trudna do wyliczenia, gdyż nie można określić ich skali. Kilka lat temu za pomocą metod statystycznych obliczono, że będzie to majątek o wartości ponad 36 mld nowych złotych. Co ósmy (12%) spośród ogółu ankietowanych przez CBOS zadeklarował, że jemu samemu lub jego najbliższej rodzinie - rodzicom, dziadkom lub pradziadkom - zabrano po wojnie jakieś dobra³. Z odpowiedzi tej grupy respondentów na pytanie otwarte wynika, że były to przede wszystkim majątki ziemskie, gospodarstwa rolne oraz domy mieszkalne (kamienice) w mieście. Znaczący odsetek badanych deklaruje utratę różnego rodzaju nieruchomości na kresach wschodnich.

³ Por. 6 tabelę aneksową.

**ODPOWIEDZI OSÓB, KTÓRE ZADEKLAROWAŁY, ŻE IM LUB ICH NAJBLIŻSZEJ RODZINIE
ZABRANO PO WOJNIE JAKIŚ MAJĄTEK (N = 132)**

		CBOS
Co utraciła Pana(i) rodzina?		
Majątek ziemski, posiadłość	29%	
Gospodarstwo rolne	23%	
Kamienica, dom w mieście	19%	
Działka, plac budowlany, grunty w mieście	7%	
Sklep, apteka, restauracja, przedsiębiorstwo handlowe itp.	6%	
Las	5%	
Zakład rzemieślniczy	5%	
Pałac, dwór	5%	
Cegielnia, młyn, tartak itp.	4%	
Inne obiekty	4%	
Mienie zabużańskie:		
- majątek ziemski	5%	
- gospodarstwo rolne	5%	
- kamienica, dom w mieście	2%	
- inne obiekty	2%	

Wśród osób, których rodziny utraciły po wojnie jakiś majątek, przeważa sceptycyzm - niemal trzy czwarte (73%) nie spodziewa się odzyskania majątku⁴. Nadzieje na powrót zagrabionego mienia do rodziny wyraża tylko 16% ankietowanych w tej grupie, natomiast 3% deklaruje, że już je odzyskali. Odzyskania swojej dawnej własności spodziewają się przede wszystkim ci, którzy utracili lasy (31%), grunty w mieście (28%), zakłady rzemieślnicze (25%) lub majątki ziemskie (22%). Utracone mienie odzyskali natomiast głównie dawni właściciele lasów (19%) oraz - choć w mniejszym stopniu - domów w mieście (5%).

Jedynie 4% ogółu ankietowanych zadeklarowało, że - w wyniku reformy rolnej, uspołecznienia bądź przydziału - obecnie posiada lub użytkuje jakieś mienie, które przed wojną stanowiło własność innej rodziny⁵. Najczęściej chodzi tu o gospodarstwo rolne (ziemię) lub dom, jednak trudno określić, jaki akt prawny był podstawą przejęcia tych dóbr - tylko nieliczni ankietowani w tej grupie mówią wprost o reformie rolnej. Zwraca uwagę stosunkowo duży odsetek osób posiadających lub użytkujących mienie poniemieckie.

⁴ Zob. 7 tabelę aneksową.

⁵ Por. 8 tabelę aneksową.

**ODPOWIEDZI OSÓB, KTÓRE OBECNIE POSIADAJĄ LUB UŻYTKUJĄ MIENIE
BĘDĄCE PRZED WOJNĄ WŁASNOŚCIĄ INNEJ RODZINY (N = 44)**

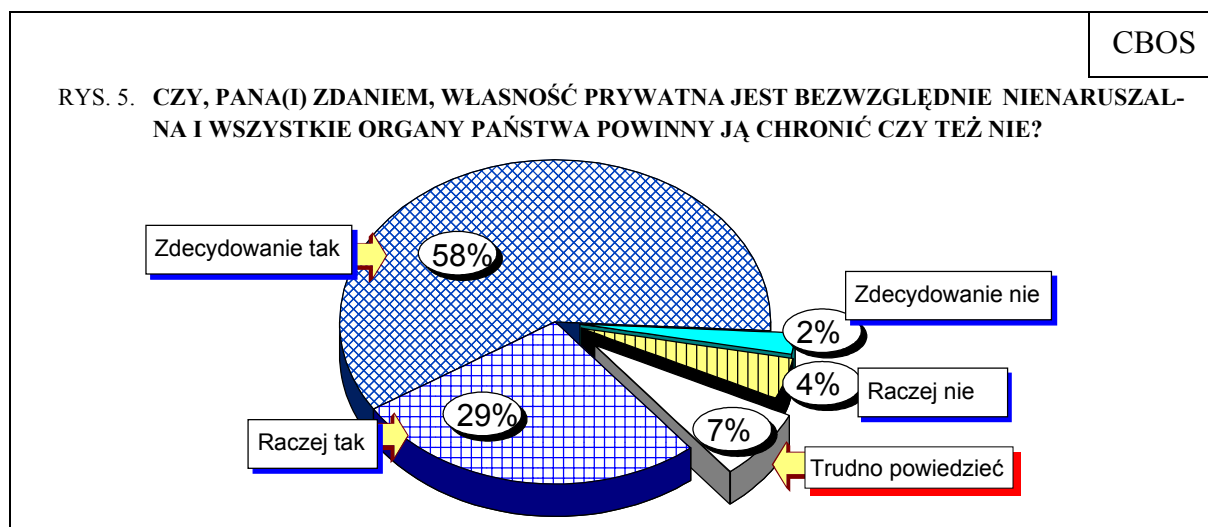
		CBOS
Proszę powiedzieć, jakie to mienie?		
Ziemia, gospodarstwo rolne - ogólnie		46%
Dom		35%
Mieszkanie		9%
Inne obiekty		4%
Ziemia z reformy rolnej		5%
Mienie poniemieckie		16%

Wśród osób, które obecnie posiadają lub użytkują jakieś mienie, otrzymane po wojnie od państwa, a będące wcześniej własnością innej rodziny, co trzeci respondent (33%) obawia się utraty tych dóbr w wyniku reprivatyzacji⁶. Obawy takie wyrażają przede wszystkim posiadacze otrzymanych od państwa mieszkań (77%) oraz mienia poniemieckiego (47%), choć w tym przypadku obawy wynikają zapewne z innych przyczyn niż reprivatyzacja.

„ŚWIĘTE PRAWO WŁASNOŚCI?”

Podsumowanie rozważań o reprivatyzacji mogą stanowić opinie respondentów o własności prywatnej jako wartości samej w sobie.

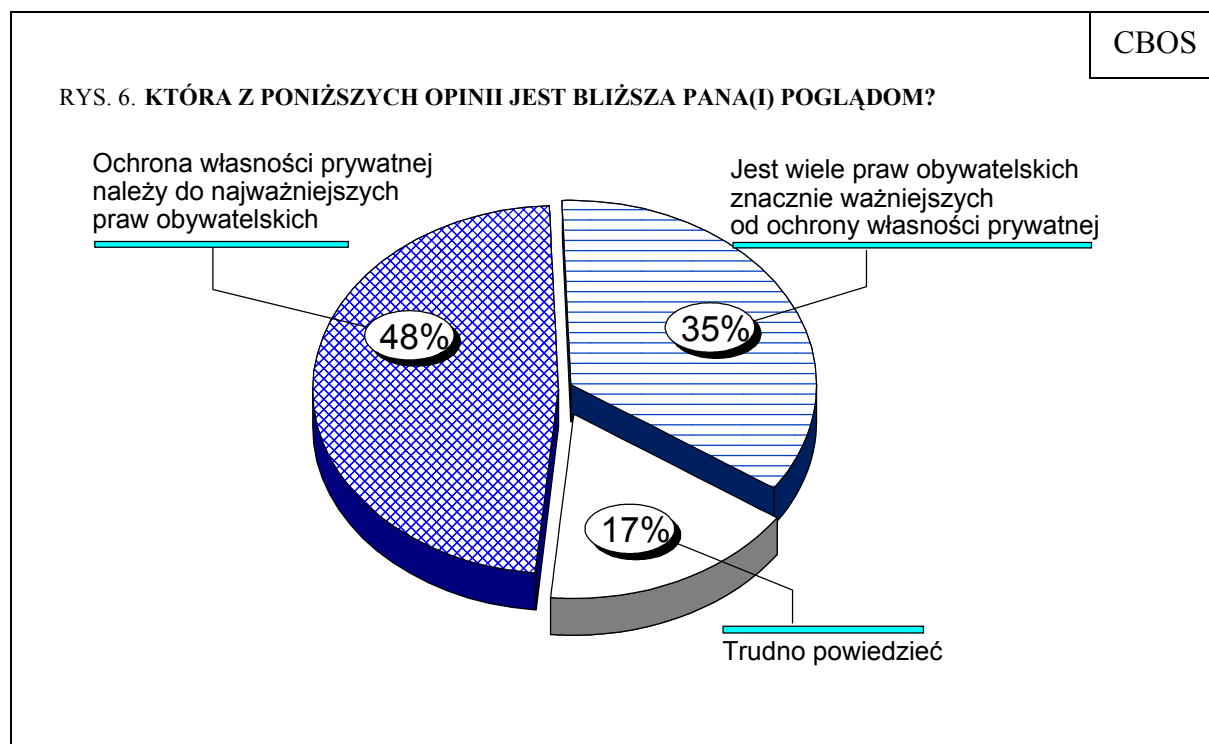
Przeważająca większość badanych podziela pogląd, że własność prywatna jest bezwzględnie nienaruszalna i wszystkie organy państwa powinny ją chronić.

⁶ Por. 9 tabelę aneksową.

Przekonanie o nienaruszalności własności prywatnej dominuje we wszystkich grupach społeczno-zawodowych, przede wszystkim zaś wśród osób do 34 roku życia (90-93%), prywatnych przedsiębiorców i pracowników fizyczno-umysłowych (po 97%). Przywiązanie do „świętego prawa własności” wzrasta wraz z wykształceniem badanych. Bliższe jest osobom o poglądach pravicowych (96%) niż identyfikującym się z lewicą (87%). Analiza regresji wskazuje, że dla opinii w tym względzie znaczenie ma również fakt utraty przez rodzinę majątku po II wojnie światowej. Przekonanie o nienaruszalności własności prywatnej dominuje w elektoratach wszystkich większych partii politycznych.

Mimo powszechnie wyrażanego przekonania o bezwzględnej nienaruszalności własności prywatnej i obowiązku jej ochrony przez wszystkie organy państwa, mniej niż połowa ankietowanych sytuuje ochronę własności prywatnej wśród najważniejszych praw obywatelskich. Więcej niż co trzeci respondent uważa, że wiele spośród tych praw zajmuje w hierarchii ważności wyższą pozycję niż ochrona własności prywatnej. Pozostali nie mają zdania na ten temat.

Ochrona prywatnej własności jest jednym z najważniejszych praw obywatelskich przede wszystkim dla rolników (62%), prywatnych przedsiębiorców, pracowników fizyczno-umysłowych (po 54%) i robotników wykwalifikowanych (53%). Znaczenie przypisują jej ponadto respondenci uzyskujący najniższe dochody na osobę w rodzinie (57%) oraz badani o poglądach prawicowych (53%).

Zwolennicy poszczególnych ugrupowań politycznych wyrażają zróżnicowane opinie o miejscu ochrony własności prywatnej w hierarchii praw obywatelskich.

Tabela 3

w procentach

Elektoraty największych ugrupowań politycznych	Która z poniższych opinii jest bliższa Pana(i) poglądom?		
	Ochrona własności prywatnej należy do najważniejszych praw obywatelskich	Jest wiele praw obywatelskich znacznie ważniejszych od ochrony własności prywatnej	Trudno powiedzieć
PSL	66	19	15
UP	61	33	6
AWS	55	31	14
UW	46	46	8
SLD	44	41	15
ROP	28	47	25

Przekonanie, iż ochrona własności prywatnej należy do najważniejszych praw, w największym stopniu podzielają wyborcy PSL, UP i AWS. Wśród sympatyków UW i SLD opinie są podzielone, natomiast osoby popierające ROP skłaniają się raczej ku poglądom, że wiele jest praw obywatelskich ważniejszych od ochrony własności prywatnej.

★

★

★

Ostatnio aprobata reprivatyzacji zdecydowanie wzrosła. Zmianę tę można wiązać z przejściem władzy w kraju przez ugrupowania prawicowe i centrowe, a tym samym - z „klimatem” bardziej sprzyjającym prywatnej własności. Można też przypuszczać, że niemal ośmioletnie doświadczenia z prywatyzacją i prywatną własnością w gospodarce eliminują część obaw dotyczących reprivatyzacji.

Politycy obecnej koalicji rządzącej mogą liczyć na to, że zwolennicy ich ugrupowań poprą działania zmierzające do rozwiązania kwestii reprivatyzacji. Przychylni tej inicjatywie są również sympatycy ROP i UP. Mimo zbliżonego poparcia dla idei reprivatyzacji w elektoratach AWS i UW, wyborcy tych ugrupowań postulują jednak nieco odmienny sposób jej realizacji w praktyce. Rozbieżności te dotyczą przede wszystkim zasad zwrotu mienia, dotyczących warunków koniecznych do spełnienia przez poszkodowanych. Przyjęte w projekcie ustawy rozwiązanie (uznające za czynnik decydujący polskie obywatelstwo osoby ubiegającej się o zwrot majątku - zarówno w momencie jego utraty, jak i obecnie) można jednak uznać za kompromisowe. Wyborcy AWS postulują bowiem większą restrykcyjność, zwolennicy UW - większy liberalizm.

Ogólnie rzecz biorąc, ochrona własności prywatnej jest dla Polaków bardzo ważnym prawem obywatelskim. Jednocześnie jednak tylko niespełna połowa badanych stawia ją na równi z innymi fundamentalnymi prawami. Fakt sytuowania ochrony własności prywatnej w hierarchii ważności praw obywatelskich niżej od innych praw może wynikać stąd, że kilka pokoleń Polaków uczono, iż własność prywatna jest mniej ważna niż wspólna - społeczna czy państwowa. Z drugiej strony - nie powinno dziwić, że społeczeństwo żyjące wiele lat w państwie określanym przez niektórych jako „częściowo suwerenne” wciąż przykładą większą wagę do innych wartości niż ochrona prywatnych dóbr materialnych.

Tabela 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, Pan(i) osobiście jest zwolennikiem czy też przeciwnikiem przeprowadzenia reprivatyzacji, czyli zwrotu własności dawnym właścicielom?

(%)

	Raczej zwolennikiem	Raczej przeciwnikiem	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	52	28	20	1064
Płeć				
Mężczyźni	54	28	17	505
Kobiety	50	28	22	559
Wiek				
do 24 lat	50	27	23	148
25-34	53	25	22	189
35-44	53	30	17	225
45-54	55	34	11	198
55-64	52	28	20	137
65 lat i więcej	50	23	27	167
Miejsce zamieszkania				
Wieś	49	28	23	394
Miasto do 20 tys.	44	33	23	127
od 21 do 100 tys.	47	33	20	226
101-500 tys.	66	23	12	177
501 tys. i więcej mieszk.	62	22	16	139
Region				
Północny	58	25	17	125
Zachodni	45	31	24	116
Środkowozachodni	45	40	15	143
Środkowy	55	28	17	188
Wschodni	63	24	13	131
Południowo-wschodni	43	26	31	177
Południowo-zachodni	58	23	19	183
Wykształcenie				
Podstawowe	46	27	27	317
Zasadnicze zawodowe	52	33	15	300
Średnie	55	27	18	351
Wyższe	65	20	16	96
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	61	24	16	73
Prac. umysł. niż. szczebla	51	28	21	96
Pracownicy fiz. - umysł.	58	33	9	72
Robotnicy wykwalifikowani	53	31	16	117
Robotnicy niewykwalifik.	44	25	32	51
Rolnicy	46	39	16	65
Prywatni przedsiębiorcy	61	21	17	45
Bierni zawodowo				
Renciści	55	29	16	131
Emeryci	51	24	25	216
Uczniowie i studenci	52	21	27	47
Bezrobotni	49	31	20	92
Gospodynie domowe i inni	48	29	23	55
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	54	26	20	105
Sektor państwowy	52	33	15	96
Sektor prywatny	55	28	17	254
Spółdzielczość	50	40	10	20
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	47	32	21	213
201 - 325	45	31	24	189
326 - 449	52	29	19	164
450 - 599	56	28	16	135
Powyżej 599 zł	63	24	14	226
Ocena własnych war. mater.				
Złe	49	31	20	293
Średnie	50	30	20	493
Dobre	60	22	18	275
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	60	13	27	61
Raz w tygodniu	54	25	21	541
Kilka razy w miesiącu	43	32	25	129
Kilka razy w roku	54	31	15	240
W ogóle nie uczestniczy	45	41	14	92
Poglądy polityczne				
Lewica	36	52	12	216
Centrum	55	27	19	301
Prawica	72	15	13	324
Trudno powiedzieć	37	24	39	220

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, reprivatyzacja powinna być przeprowadzona:
1 - przede wszystkim ze względów moralnych - chodzi o naprawienie
wyrządzonych krzywd; 2 - przede wszystkim ze względów ekonomicznych -
chodzi o poprawę polskiej gospodarki

	(%)			
	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	49	43	8	557
Płeć				
Mężczyźni	45	47	8	275
Kobiety	53	38	9	282
Wiek				
do 24 lat	50	45	5	74
25-34	45	43	12	101
35-44	43	53	4	119
45-54	45	49	6	108
55-64	52	37	11	71
65 lat i więcej	64	22	15	84
Miejsce zamieszkania				
Wieś	50	38	11	192
Miasto do 20 tys.	46	49	5	55
od 21 do 100 tys.	52	44	5	106
101-500 tys.	53	38	9	116
501 tys. i więcej mieszk.	39	52	9	87
Region				
Północny	58	35	7	72
Zachodni	37	58	5	52
Środkowozachodni	58	33	9	64
Środkowy	53	38	9	103
Wschodni	45	43	12	83
Południowo-wschodni	49	40	11	77
Południowo-zachodni	42	52	6	106
Wykształcenie				
Podstawowe	52	37	11	145
Zasadnicze zawodowe	46	47	8	157
Średnie	51	41	8	193
Wyższe	44	51	5	62
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	53	43	4	44
Prac. umysł. niż. szczebla	37	50	13	49
Pracownicy fiz. - umysł.	36	61	3	42
Robotnicy wykwalifikowani	46	54	0	61
Robotnicy niewykwalifik.	48	50	1	22
Rolnicy	32	55	13	30
Prywatni przedsiębiorcy	46	52	2	28
Bierni zawodowo				
Renciści	53	35	12	72
Emeryci	54	32	14	110
Uczniowie i studenci	58	34	8	25
Bezrobotni	53	43	5	45
Gospodynie domowe i inni	72	14	14	27
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	45	52	3	56
Sektor państwowy	38	56	6	50
Sektor prywatny	45	51	4	140
Spółdzielczość	57	43	0	10
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	51	41	8	100
201 - 325	52	37	12	85
326 - 449	43	47	10	86
450 - 599	50	46	4	76
Powyżej 599 zł	48	46	6	142
Ocena własnych war. mater.				
Złe	46	47	7	144
Średnie	50	39	11	248
Dobre	50	44	6	165
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	63	28	9	36
Raz w tygodniu	48	45	7	293
Kilka razy w miesiącu	65	22	13	56
Kilka razy w roku	46	43	11	130
W ogóle nie uczestniczy	31	62	7	41
Poglądy polityczne				
Lewica	44	49	8	78
Centrum	52	45	3	164
Prawica	48	44	8	233
Trudno powiedzieć	52	29	20	82

Tabela 3. Czy, Pana(i) zdaniem, reprivatyzacja powinna przewidywać zwrot mienia:
1 - wszystkim byłym właścicielom, bez względu na ich narodowość i aktualne obywatelstwo; 2 - tylko Polakom, nawet jeśli obecnie są obywatelami innych państw; 3 - tylko obywatelom Polski mieszkającym obecnie na stałe w Polsce (%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	20	11	65	4	556
Płeć					
Mężczyźni	20	12	64	4	274
Kobiety	20	10	66	4	282
Wiek					
do 24 lat	30	12	57	1	74
25-34	22	22	53	3	100
35-44	21	8	66	5	119
45-54	17	10	71	1	108
55-64	13	8	75	5	71
65 lat i więcej	18	3	69	9	84
Miejsce zamieszkania					
Wieś	18	9	67	5	192
Miasto do 20 tys.	28	19	51	2	54
od 21 do 100 tys.	19	11	70	0	106
101-500 tys.	22	8	64	5	116
501 tys. i więcej mieszk.	19	12	64	5	87
Region					
Północny	18	4	73	4	72
Zachodni	28	10	61	2	51
Środkowozachodni	16	10	68	6	64
Środkowy	19	13	64	4	103
Wschodni	20	16	61	2	83
Południowo-wschodni	18	7	71	4	77
Południowo-zachodni	23	13	60	4	106
Wykształcenie					
Podstawowe	18	6	68	8	145
Zasadnicze zawodowe	21	10	67	2	156
Średnie	20	14	64	3	193
Wyższe	24	14	59	4	62
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	24	15	56	5	44
Prac. umysł. niż. szczebla	22	15	63	0	49
Pracownicy fiz. - umysł.	29	18	50	3	42
Robotnicy wykwalifikowani	9	24	66	0	60
Robotnicy niewykwalifik.	8	0	88	4	22
Rolnicy	16	6	74	4	30
Prywatni przedsiębiorcy	32	10	55	3	28
Bierni zawodowo					
Renciści	14	8	72	5	72
Emeryci	18	5	70	7	110
Uczniowie i studenci	25	21	50	3	25
Bezrobotni	25	6	64	5	45
Gospodynie domowe i inni	30	3	63	3	27
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	23	16	59	1	56
Sektor państwowy	19	5	74	2	50
Sektor prywatny	16	19	62	3	140
Spółdzielczość	20	0	80	0	9
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	21	8	67	4	100
201 - 325	17	7	74	1	85
326 - 449	20	14	63	3	85
450 - 599	25	5	65	5	76
Powyżej 599 zł	22	16	57	5	142
Ocena własnych war. mater.					
Złe	18	7	70	5	143
Średnie	18	10	67	5	248
Dobre	25	15	59	2	165
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	18	7	68	7	36
Raz w tygodniu	17	12	68	4	293
Kilka razy w miesiącu	23	10	60	7	56
Kilka razy w roku	25	10	62	3	129
W ogóle nie uczestniczy	24	13	63	0	41
Poglądy polityczne					
Lewica	19	8	70	3	77
Centrum	23	5	67	4	164
Prawica	19	16	62	3	233
Trudno powiedzieć	19	9	65	7	82

Tabela 4. Czy reprivatyzacja powinna objąć: 1 - wszystkie przedsiębiorstwa, domy i place, które zostały przejęte przez państwo w okresie powojennym; 2 - tylko te przedsiębiorstwa, domy i place, które państwo przejęło niezgodnie z obowiązującymi w danym momencie przepisami; 3 - W ogóle nie należy przeprowadzać reprivatyzacji

	(%)				
	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	14	59	13	14	1064
Płeć					
Mężczyźni	17	60	11	12	505
Kobiety	12	58	13	16	560
Wiek					
do 24 lat	19	59	8	13	148
25-34	13	62	13	11	189
35-44	16	62	13	10	225
45-54	14	64	12	10	198
55-64	12	63	13	12	137
65 lat i więcej	12	43	14	31	168
Miejsce zamieszkania					
Wieś	17	50	15	18	395
Miasto do 20 tys.	5	67	15	12	127
od 21 do 100 tys.	12	62	16	9	226
101-500 tys.	18	67	5	10	177
501 tys. i więcej mieszk.	14	63	6	17	139
Region					
Północny	14	62	11	12	125
Zachodni	16	58	14	12	117
Środkowo-zachodni	6	56	21	17	143
Środkowy	15	57	12	16	188
Wschodni	25	51	11	12	131
Południowo-wschodni	9	62	8	21	177
Południowo-zachodni	16	66	12	7	183
Wykształcenie					
Podstawowe	12	46	14	27	317
Zasadnicze zawodowe	14	60	16	10	300
Średnie	14	68	9	8	351
Wyższe	21	66	7	6	96
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	19	69	4	8	73
Prac. umysł. niż. szczebla	14	72	8	6	96
Pracownicy fiz.- umysł.	17	63	14	5	72
Robotnicy wykwalifikowani	14	62	16	8	117
Robotnicy niewykwalifik.	5	73	3	18	51
Rolnicy	18	56	12	14	65
Prywatni przedsiębiorcy	17	65	10	8	45
Bierni zawodowo					
Renciści	18	53	17	13	131
Emeryci	11	52	12	25	216
Uczniowie i studenci	29	62	3	5	47
Bezrobotni	11	54	18	17	92
Gospodynie domowe i inni	8	47	23	22	55
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	12	71	6	10	105
Sektor państwowy	14	65	13	7	96
Sektor prywatny	14	68	10	8	254
Spółdzielczość	18	60	12	10	20
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	13	53	18	17	213
201 - 325	14	58	15	13	189
326 - 449	14	60	10	16	164
450 - 599	15	64	10	11	136
Powyżej 599 zł	15	67	10	8	226
Ocena własnych war. mater.					
Źle	12	55	15	17	293
Średnie	14	60	13	14	494
Dobre	18	62	10	11	275
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	16	53	14	17	61
Raz w tygodniu	16	60	9	15	541
Kilka razy w miesiącu	10	52	15	23	129
Kilka razy w roku	12	63	17	9	240
W ogóle nie uczestniczy	16	58	17	9	92
Poglądy polityczne					
Lewica	10	61	23	7	216
Centrum	16	64	12	9	301
Prawica	18	66	5	10	324
Trudno powiedzieć	11	41	14	35	221

Tabela 5. Gdyby podjęto decyzję o reprivatyzacji, to w jakiej formie, Pana(i) zdaniem, powinien nastąpić zwrot mienia? 1 - W papierach wartościowych; 2 - W gotówce; 3 - W tzw. mieniu zastępczym - w postaci innego majątku o podobnej wartości; 4 - W naturze - oddać to, co zabrano; 5 - Łączyć różne sposoby zależnie od sytuacji

						(%)	
	1	2	3	4	5	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	14	8	10	18	36	14	1064
Płeć							
Mężczyźni	15	10	9	18	37	11	505
Kobiety	13	6	10	17	35	17	560
Wiek							
do 24 lat	12	9	10	24	34	11	148
25-34	11	9	12	15	43	10	189
35-44	17	8	13	16	33	13	225
45-54	17	7	9	20	36	12	198
55-64	17	7	5	16	40	14	137
65 lat i więcej	9	8	8	17	31	27	168
Miejsce zamieszkania							
Wieś	9	8	10	19	34	20	395
Miasto do 20 tys.	19	5	6	12	35	23	127
od 21 do 100 tys.	15	12	12	17	34	9	226
101-500 tys.	16	4	8	21	45	7	177
501 tys.i więcej mieszk.	19	8	11	19	34	9	139
Region							
Północny	15	5	7	15	46	11	125
Zachodni	14	8	14	7	41	17	117
Środkowozachodni	14	8	6	17	36	20	143
Środkowy	16	9	12	13	35	15	188
Wschodni	14	8	11	29	24	15	131
Południowo-wschodni	12	5	8	18	37	19	177
Południowo-zachodni	14	11	11	23	34	6	183
Wykształcenie							
Podstawowe	8	10	7	23	27	26	317
Zasadnicze zawodowe	16	10	12	18	32	13	300
Średnie	16	5	12	16	44	8	351
Wyższe	21	5	8	10	50	7	96
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	21	6	11	17	44	1	73
Prac.umysł.niż.szczebla	13	5	14	17	45	5	96
Pracownicy fiz.- umysł.	23	13	12	11	32	10	72
Robotnicy wykwalifikowani	12	11	13	15	35	14	117
Robotnicy niewykwalifik.	11	15	10	20	31	14	51
Rolnicy	10	1	11	24	24	30	65
Prywatni przedsiębiorcy	27	5	8	7	41	12	45
Bierni zawodowo							
Renciści	12	7	10	23	32	16	131
Emeryci	12	8	6	16	35	22	216
Uczniowie i studenci	11	9	8	25	40	6	47
Bezrobotni	15	7	6	15	42	15	92
Gospodynie domowe i inni	11	7	10	25	33	14	55
Pracujący poza rolnictwem							
Sfera budżetowa	15	10	13	15	41	6	105
Sektor państwowy	14	11	16	13	36	11	96
Sektor prywatny	17	9	11	16	38	8	254
Spółdzielczość	23	0	7	30	18	22	20
Dochody na jedną osobę							
Poniżej 200 zł	12	9	7	21	33	18	213
201 - 325	13	9	11	15	33	20	189
326 - 449	19	7	10	20	33	11	164
450 - 599	16	14	9	20	28	13	136
Powyżej 599 zł	18	5	10	15	45	7	226
Ocena własnych war. mater.							
Złe	11	10	7	20	34	18	293
Średnie	15	8	9	17	35	15	494
Dobre	15	6	13	16	39	10	275
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	11	4	7	33	23	21	61
Raz w tygodniu	12	6	10	20	39	12	541
Kilka razy w miesiącu	12	7	7	13	39	22	129
Kilka razy w roku	17	7	11	13	36	14	240
W ogóle nie uczestniczy	23	19	10	12	21	15	92
Poglądy polityczne							
Lewica	21	11	7	17	29	15	216
Centrum	12	7	15	17	40	9	301
Prawica	17	8	9	19	41	7	324
Trudno powiedzieć	7	7	6	17	31	32	221

Tabela 6. Czy Panu(i) lub Pana(i) najbliższej rodzinie - rodzicom, dziadkom, pradiadkom - zabrano po wojnie jakiś majątek czy też nie?
(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	12	83	5	1064
Płeć				
Meżczyźni	12	83	5	505
Kobiety	13	83	5	560
Wiek				
do 24 lat	8	84	8	148
25-34	13	78	9	189
35-44	12	82	6	225
45-54	13	84	3	198
55-64	13	85	2	137
65 lat i więcej	15	84	1	168
Miejsce zamieszkania				
Wieś	9	87	4	395
Miasto do 20 tys.	9	80	10	127
od 21 do 100 tys.	11	84	5	226
101-500 tys.	19	79	2	177
501 tys. i więcej mieszk.	20	75	4	139
Region				
Północny	20	74	6	125
Zachodni	16	78	6	117
Środkowozachodni	8	85	7	143
Środkowy	14	82	4	188
Wschodni	14	81	6	131
Południowo-wschodni	7	89	4	177
Południowo-zachodni	11	86	3	183
Wykształcenie				
Podstawowe	8	87	5	317
Zasadnicze zawodowe	10	86	4	300
Średnie	12	84	5	351
Wyższe	37	56	7	96
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	28	67	6	73
Prac. umysł. niż. szczebla	14	81	5	96
Pracownicy fiz. - umysł.	9	86	5	72
Robotnicy wykwalifikowani	8	87	5	117
Robotnicy niewykwalifik.	21	73	6	51
Rolnicy	5	90	4	65
Prywatni przedsiębiorcy	19	75	6	45
Bierni zawodowo				
Renciści	16	80	4	131
Emeryci	12	87	2	216
Uczniowie i studenci	14	73	13	47
Bezrobotni	7	86	7	92
Gospodynie domowe i inni	4	90	6	55
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	12	81	7	105
Sektor państwowy	7	90	3	96
Sektor prywatny	18	76	6	254
Spółdzielczość	4	96	0	20
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	6	87	8	213
201 - 325	12	81	7	189
326 - 449	14	83	3	164
450 - 599	13	84	3	136
Powyżej 599 zł	19	77	4	226
Ocena własnych war. mater.				
Złe	12	83	6	293
Średnie	11	84	4	494
Dobre	16	80	5	275
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	11	82	8	61
Raz w tygodniu	9	87	4	541
Kilka razy w miesiącu	16	78	5	129
Kilka razy w roku	18	77	4	240
W ogóle nie uczestniczy	15	76	9	92
Poglądy polityczne				
Lewica	14	81	5	216
Centrum	13	85	3	301
Prawica	14	80	6	324
Trudno powiedzieć	9	85	7	221

Tabela 7. Czy spodziewa się Pan(i) odzyskać ten majątek, gdyby przeprowadzono reprivatyzację? 1 - Tak, spodziewam się odzyskać to mienie; 2 - Nie, nie spodziewam się odzyskania tego mienia; 3 - Już odzyskałem (%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	16	73	3	8	132
Płeć					
Mężczyźni	11	76	3	10	62
Kobiety	21	70	3	5	70
Wiek					
do 24 lat	35	52	5	9	12
25-34	17	70	0	13	25
35-44	18	64	12	6	27
45-54	12	84	0	4	26
55-64	8	90	0	3	18
65 lat i więcej	14	73	2	11	25
Miejsce zamieszkania					
Wieś	13	75	2	10	34
Miasto do 20 tys.	14	69	0	17	12
od 21 do 100 tys.	4	89	7	0	24
101-500 tys.	25	58	4	13	34
501 tys.i więcej mieszk.	19	77	2	2	28
Region					
Północny	28	57	0	15	25
Zachodni	8	71	0	22	18
Środkowo-zachodni	8	78	8	6	12
Środkowy	22	76	2	0	27
Wschodni	10	67	14	10	18
Południowo-wschodni	0	100	0	0	12
Południowo-zachodni	20	78	0	1	21
Wykształcenie					
Podstawowe	9	74	0	17	26
Zasadnicze zawodowe	9	85	6	0	29
Średnie	30	62	4	4	41
Wyższe	11	76	2	11	36
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	10	71	3	16	20
Prac.umysł.niż.szczebla	7	93	0	0	13
Pracownicy fiz.- umysł.	0	91	9	0	6
Robotnicy wykwalifikowani	13	87	0	0	9
Robotnicy niewykwalifik.	0	66	24	10	11
Rolnicy	17	62	0	21	3
Prywatni przedsiębiorcy	8	82	0	10	8
Bierni zawodowo					
Renciści	17	76	0	6	21
Emeryci	18	72	2	8	25
Uczniowie i studenci	63	22	0	16	7
Bezrobotni	44	56	0	0	6
Gospodynie domowe i inni	42	58	0	0	2
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	9	80	5	6	13
Sektor państwowy	9	62	25	4	7
Sektor prywatny	7	81	3	9	45
Spółdzielczość	0	100	0	0	1
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	16	68	0	16	12
201 - 325	2	93	5	0	22
326 - 449	16	67	0	16	24
450 - 599	20	73	7	0	18
Powyżej 599 zł	19	74	2	4	43
Ocena własnych war. mater.					
Złe	8	82	3	8	34
Średnie	12	75	5	8	55
Dobre	28	64	1	7	44
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	59	27	0	13	6
Raz w tygodniu	11	79	3	6	47
Kilka razy w miesiącu	9	81	0	10	21
Kilka razy w roku	19	67	4	10	44
W ogóle nie uczestniczy	15	85	0	0	14
Poglądy polityczne					
Lewica	13	83	4	0	31
Centrum	18	74	4	4	38
Prawica	16	74	0	10	45
Trudno powiedzieć	18	53	6	23	19

Tabela 8. Czy Pan(i) lub Pana(i) współmałżonek posiada obecnie lub użytkuje jakieś mienie - np. mieszkanie, ziemię, warsztat itp. - które przed wojną było w posiadaniu kogoś innego? Chodzi o te dobra, które nie zostały kupione, ale otrzymane od państwa, np. w wyniku reformy rolnej, uspołecznienia mienia porzuczonego, przydziału itp. (%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	4	94	2	1059
Płeć				
Mężczyźni	5	94	2	500
Kobiety	4	95	2	559
Wiek				
do 24 lat	3	95	3	148
25-34	4	93	3	188
35-44	2	98	0	224
45-54	7	92	1	197
55-64	5	94	1	135
65 lat i więcej	5	94	1	166
Miejsce zamieszkania				
Wieś	7	90	3	392
Miasto do 20 tys.	3	95	2	127
od 21 do 100 tys.	0	99	1	225
101-500 tys.	4	95	1	177
501 tys. i więcej mieszk.	3	97	1	139
Region				
Północny	11	88	1	125
Zachodni	13	87	0	117
Środkowo-zachodni	2	98	1	143
Środkowy	1	95	4	188
Wschodni	2	95	3	130
Południowo-wschodni	2	95	3	177
Południowo-zachodni	2	98	0	179
Wykształcenie				
Podstawowe	5	93	3	314
Zasadnicze zawodowe	4	94	2	300
Średnie	4	95	1	349
Wyższe	1	99	0	96
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	4	96	0	73
Prac. umysł. niż. szczebla	3	97	0	94
Pracownicy fiz. - umysł.	2	98	0	72
Robotnicy wykwalifikowani	4	93	3	117
Robotnicy niewykwalifik.	2	96	2	51
Rolnicy	8	84	9	64
Prywatni przedsiębiorcy	0	97	3	45
Bierni zawodowo				
Renciści	7	91	2	129
Emeryci	4	95	1	216
Uczniowie i studenci	0	97	3	47
Bezrobotni	6	94	0	92
Gospodynie domowe i inni	2	98	0	55
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	1	99	0	105
Sektor państwowy	3	96	0	95
Sektor prywatny	3	95	2	253
Spółdzielczość	2	92	6	20
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	7	88	4	212
201 - 325	3	96	1	188
326 - 449	5	94	1	163
450 - 599	2	97	1	136
Powyżej 599 zł	3	97	1	226
Ocena własnych war. mater.				
Złe	6	92	2	292
Średnie	4	95	1	491
Dobre	2	96	2	274
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	0	97	3	61
Raz w tygodniu	4	94	1	539
Kilka razy w miesiącu	3	97	1	129
Kilka razy w roku	7	91	2	239
W ogóle nie uczestniczy	2	96	2	91
Poglądy polityczne				
Lewica	4	95	1	216
Centrum	5	94	1	301
Prawica	2	96	2	321
Trudno powiedzieć	5	92	3	221

Tabela 9. Czy obawia się Pan(i) utraty tego mienia, gdyby przeprowadzono reprivatyzację, czy też nie? 1 - Tak, obawiam się tego
2 - Nie, nie obawiam się tego

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	33	65	2	42
Płeć				
Mężczyźni	32	68	0	23
Kobiety	34	61	4	19
Wiek				
do 24 lat	67	33	0	4
25-34	31	56	13	7
35-44	0	100	0	3
45-54	29	71	0	14
55-64	57	43	0	6
65 lat i więcej	21	79	0	8
Miejsce zamieszkania				
Wieś	26	71	3	27
Miasto do 20 tys.	45	55	0	4
101-500 tys.	59	41	0	8
501 tys.i więcej mieszk.	17	83	0	3
Region				
Północny	35	65	0	13
Zachodni	26	68	6	15
Środkowozachodni	75	25	0	2
Środkowy	56	44	0	3
Wschodni	0	100	0	3
Południowo-wschodni	50	50	0	4
Południowo-zachodni	23	77	0	3
Wykształcenie				
Podstawowe	20	80	0	15
Zasadnicze zawodowe	44	56	0	13
Średnie	40	54	6	14
Wyższe	0	100	0	1
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	0	100	0	3
Prac.umysł.niż.szczębła	0	100	0	2
Pracownicy fiz.- umysł.	0	100	0	2
Robotnicy wykwalifikowani	78	22	0	5
Robotnicy niewykwalifik.	0	100	0	1
Rolnicy	0	100	0	4
Bierni zawodowo				
Renciści	51	49	0	9
Emeryci	38	62	0	10
Bezrobotni	27	73	0	6
Gospodynie domowe i inni	25	0	75	1
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	0	100	0	1
Sektor państwowy	63	37	0	3
Sektor prywatny	28	72	0	7
Spółdzielczość	100	0	0	0
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	41	59	0	15
201 - 325	27	73	0	6
326 - 449	56	34	10	9
450 - 599	16	84	0	3
Powyżej 599 zł	16	84	0	6
Ocena własnych war. mater.				
Złe	24	76	0	17
Średnie	46	50	4	19
Dobre	19	81	0	6
Udział w prakt. religijnych				
Raz w tygodniu	35	61	4	22
Kilka razy w miesiącu	46	54	0	3
Kilka razy w roku	28	72	0	15
W ogóle nie uczestniczy	36	64	0	2
Poglądy polityczne				
Lewica	65	35	0	9
Centrum	21	79	0	14
Prawica	7	93	0	8
Trudno powiedzieć	41	52	8	11

Tabela 10. Czy, Pana(i) zdaniem, własność prywatna jest bezwzględnie nienaruszalna i wszystkie organy państwa powinny ją chronić czy też nie?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	87	6	7	1064
Płeć				
Mężczyźni	90	5	6	505
Kobiety	86	6	7	559
Wiek				
do 24 lat	90	6	4	148
25-34	93	4	4	189
35-44	86	8	6	225
45-54	89	4	7	198
55-64	88	6	6	137
65 lat i więcej	82	5	13	167
Miejsce zamieszkania				
Wieś	89	2	9	395
Miasto do 20 tys.	90	5	5	127
od 21 do 100 tys.	84	9	6	226
101-500 tys.	89	7	4	177
501 tys.i więcej mieszk.	87	8	5	139
Region				
Północny	91	5	4	125
Zachodni	90	7	7	117
Środkowozachodni	88	7	5	142
Środkowy	87	5	8	188
Wschodni	87	6	7	131
Południowo-wschodni	89	4	8	177
Południowo-zachodni	85	9	6	183
Wykształcenie				
Podstawowe	84	5	11	317
Zasadnicze zawodowe	88	6	6	300
Średnie	90	7	3	351
Wyższe	92	4	3	96
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier.,inteligencja	89	8	4	73
Prac.umysł.niż.szczębla	87	10	4	96
Pracownicy fiz.- umysł.	97	3	0	72
Robotnicy wykwalifikowani	88	7	5	117
Robotnicy niewykwalifik.	89	3	8	51
Rolnicy	81	6	13	65
Prywatni przedsiębiorcy	97	0	3	45
Bierni zawodowo				
Renciści	85	5	10	131
Emeryci	86	5	9	216
Uczniowie i studenci	90	10	0	47
Bezrobotni	85	6	9	92
Gospodynie domowe i inni	91	5	5	55
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	93	6	2	105
Sektor państwowy	91	4	4	96
Sektor prywatny	87	8	5	254
Spółdzielczość	88	6	5	20
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	90	4	6	213
201 - 325	87	6	7	189
326 - 449	86	6	8	164
450 - 599	87	5	8	136
Powyżej 599 zł	90	8	2	226
Ocena własnych war. mater.				
Złe	86	5	9	292
Średnie	87	7	6	494
Dobre	92	4	4	275
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	87	4	9	61
Raz w tygodniu	89	4	7	541
Kilka razy w miesiącu	84	8	7	129
Kilka razy w roku	87	7	6	240
W ogóle nie uczestniczy	88	8	3	92
Poglądy polityczne				
Lewica	87	8	5	216
Centrum	89	5	5	301
Prawica	96	2	2	324
Trudno powiedzieć	75	8	17	220

Tabela 11. Która z poniższych opinii jest bliższa Pana(i) poglądom?
 1 - Ochrona własności prywatnej należy do najważniejszych
 praw obywatelskich; 2 - Jest wiele praw obywatelskich znacznie
 ważniejszych od ochrony własności prywatnej

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	48	35	16	1064
Płeć				
Mężczyźni	55	33	13	505
Kobiety	43	37	20	559
Wiek				
do 24 lat	47	45	9	148
25-34	53	31	16	189
35-44	48	36	15	225
45-54	50	40	10	198
55-64	47	35	19	137
65 lat i więcej	45	24	31	167
Miejsce zamieszkania				
Wieś	53	23	24	395
Miasto do 20 tys.	37	43	19	127
od 21 do 100 tys.	48	41	11	226
101-500 tys.	52	41	8	177
501 tys. i więcej mieszk.	44	45	12	139
Region				
Północny	47	38	15	125
Zachodni	52	33	15	117
Środkowozachodni	35	37	27	142
Środkowy	48	39	13	188
Wschodni	58	28	15	131
Południowo-wschodni	53	28	19	177
Południowo-zachodni	47	42	11	183
Wykształcenie				
Podstawowe	46	25	29	317
Zasadnicze zawodowe	52	33	15	300
Średnie	49	43	7	351
Wyższe	41	44	15	96
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	41	47	12	73
Prac. umysł. niż. szczebla	40	48	12	96
Pracownicy fiz. - umysł.	54	35	11	72
Robotnicy wykwalifikowani	53	37	10	117
Robotnicy niewykwalifik.	50	39	11	51
Rolnicy	62	14	25	65
Prywatni przedsiębiorcy	54	30	16	45
Bierni zawodowo				
Renciści	47	34	18	131
Emeryci	44	31	24	216
Uczniowie i studenci	47	47	6	47
Bezrobotni	48	33	19	92
Gospodynie domowe i inni	51	34	15	55
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	45	41	13	105
Sektor państwowy	50	45	5	96
Sektor prywatny	51	37	12	254
Spółdzielczość	43	44	13	20
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	57	26	17	213
201 - 325	51	31	18	189
326 - 449	38	49	13	164
450 - 599	48	39	13	136
Powyżej 599 zł	49	41	10	226
Ocena własnych war. mater.				
Złe	49	32	19	292
Średnie	48	35	17	494
Dobre	49	39	12	275
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	47	28	25	61
Raz w tygodniu	50	33	18	541
Kilka razy w miesiącu	45	34	22	129
Kilka razy w roku	52	38	10	240
W ogóle nie uczestniczy	38	50	13	92
Poglądy polityczne				
Lewica	43	48	9	216
Centrum	51	36	13	301
Prawica	53	35	13	324
Trudno powiedzieć	44	23	33	220